

Göö a-töö-nû

mä umwâ

Wâ-gö jè pô nâ é wâro wêê tôô
jè jiiëmû.

Jè nyê dau ora têê, â é têrê nââ
goo-é mââ é jè tëpo bë.

Â pai pwa goo nâ èë, nâ tèèpa âboro pwanüma-rë, nâ
béa kâra nâ rë-bë, nâ rë pi-mêai tëpé nâ rë baa wâro.

É nïimî-rî mââ nâ-é pi-mêai diri të tèèpa béé goro
wâro göö i pô, baa ticè wërë, mä ticè pwürü-rë.
Rë të pi-nîâ awé, â pwinâ rë uti â-nâ ticè nümêê.

Â-nâ jè töötù é upi i tuu târâ todë-rë.

Nâ jè pëèrë kaa mwârâ, i ai-ri tuu nâ-é töbua-ri baa
mäinä nâ dë-pëèrë jaa.

Â âdiri tèèpa wâro görö i pô nâ rë têrê i pwârâ to, rë jè
pi-wëci kaa târâ nâ rë mê nâu tëmäâ-rî wë jiiëmû.

Wë tèèpa tâ, wë tèèpa pära goro nâ nââ-rë, â wë tèèpa
po pära goro â-rë, rë nyê tèèpaa pa cërë-rë.

Rë pi-tùra mä dau i-pwëdéé baa pwi-ji wâdé të-rë nä
rë pi pädari rë. É pûrâ rë-diri wë jiiëmû.

Rë nyê caa pa pi tââ wêê diri, âco tupé
du-a pi-béé-ru nä të göiri-ru goro pi-
tùra, â cä ru caa ûrî.

É inä wë umwâ mââ :
«- Ju pärä näu côô wë gèè.
Dau pwa mûûrû nââ goo ! »

É töpi wë göö a töö-nû â é inä mââ :
«- Oh! Tëpo tââ, cibwaa ûrî. Wiidë nä rë pi-tûâ
kë tèèpa paaò tèèpa ilëri ? Baa pâri mä ju
tëpo pi-tùra mwârâ, cä ju caa ûrî. »

Ru të pi-ciâ, cä caa âji mûûrû të-ru i-pwä-rä-to.

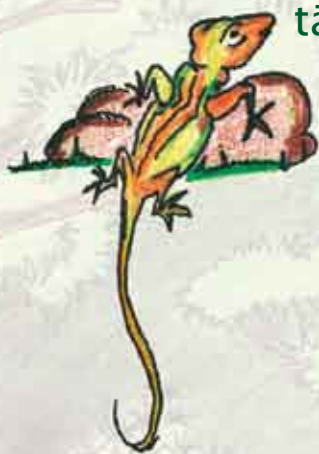
Nä pëerë bë, nä wë gèè nä jè ora têtê goro tēpacî-rî,
â é tapoo pi-mēai tēpa mārū mā mēci nä
rē jè tââ wēê.

« – Déa mû! Pa-i-ârâbwéé wërë mārū bèè-nî. É mwâ
nââ mā gē tâ goo, â o cã gē môô goo, o cã gē
tööka goo â o cã gē tii goo nââ popaa. »

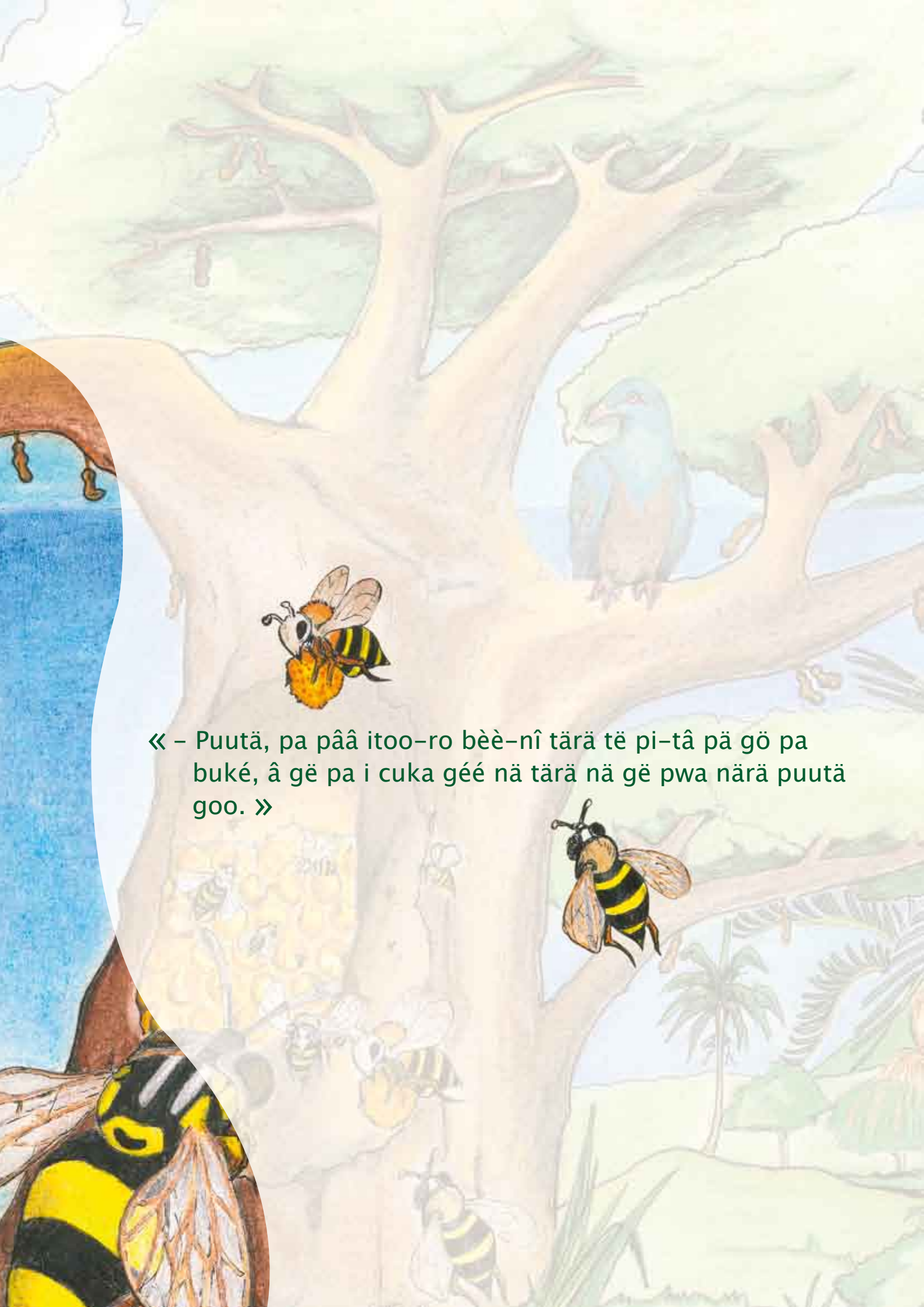

« – Wëgë co arëwé, go nââ mä parawé gë nî, o pi-tööté-ri
âmû gë wiârâ éré nâ gë tââ wêê nâ inâ mä tèèpaa
tä-gë cè jè mûrû. »

« – Wëgë co aotöö, gë o pa pwi
nä-parawé bèè-nî nâ caaroa é nâ mä gë pära
bwëti nâ-dùùrù. »

« – Puutä, pa pâ itoo-ro bè-nî tärä të pi-tâ pä gö pa
buké, â gë pa i cuka géé nä tärä nä gë pwa närä puutä
goo. »

« - Déa, go nâä tä-gë poropwä rä märü bèè-nî tärä nä-gë têrê mâä nêa pwinä cä rë uti pë rë mēci mä marü : pwä rä upwä rä nä mâä, pwä rä upwä rä mäga mä pwä rä pimôô nä-tëu.

Wë rë pwiri gë-o mâä nä-mä cipu nä-mô tö â gë-o mâä tâ pa pâä närä upwä rä bèè-nî, gë-o mâä pwi märü mäinä nâä göröpuu.

I pwä rä tuu gë nä rë-o mâä têrê pitiri nä-mô tö. »

« - Tomââja, pa pââ wërë-î-gë
bèè-nî, rë-o mââ nââ mä gë tâ, â
gë caa görö pââ buké nä dau wâro mû-rë :
wërë i ubëmêâ mîî, i pa doolèngê mä pââ pë kari.

Gë mwââ têrê mwârâ i ûrâ-râ mûrû mädugö, i mûrû
itëu â i mûrû tiaré. »

« - Wëgë, co mëërë nã go nãã tã-gë pwinã nã-mã jè
côô nãã nê.

Wërë pwiri â pâri mã gë
côô pâã pwãrä bwe, pâã
mûrû nyîmô nã dau
wãdé tã-gë tãrä wãdo.

Pa mwãrã pâã wërë bèè-nî
tãrä pwënî-rî ûrã-gë. »

« - Wëgë, co mãrüdù, go tãpiri êrêporomã-gë tãrä
nã gë côô tiaa iti nã gë i-pokãã. »

É jè nââ-pi-mêai wë jiiëmû të tèèpa mēci mǎ mǎrû
nǎ tââ wêê : pi-mêai tǎrǎ cōô, tǎrǎ cǎdiri ê pa âmû,
pi-mêai tǎrǎ tēre nūmǎ-rǎ utimûrû â tǎrǎ tēre ai-ri
mûrû.

É jè pwa ârâbwéé kē-rē mwârâ goro parawé, goro
wērē, upèè-rē, goro pwùrù pwǎ tǎrǎ nǎo cémââjé
nǎ-i-rē tǎrǎ pai pwa goro nǎpô nǎ-o tèèpaa.

Rè tò nââ pôrôwâ kè-rè tèèpa mēci mǎ tèèpa mǎrù,
â-nâ pwa tôô jiiēmû nâ é nû-rî i-ânyê kēê â é puu
gôrô i-au-puu.

Nâ pēerē bèè-pwiri nâ wē umwâ
mǎ göö a-töö-nû nâ-ru pi-tawèèri
mââ :

« - O wâdé tǎrǎ nâ ju wēcî. Wēilē diri nâ rē jè géré
wâjiwé cōwâ.
- Ju pǎrǎ nâ nūmǎ-gē, ba wēgē nâ ji pwi-a wâgo-tǎ-
gē. »

Â-nâ ru tèèpaa pǎ nââ goro i wââo kē tôô jiiēmû
â-nâ jè ticia.

Ru cùu baa kîrî goropôrôwâ â ru to-dē-é baa kîrî :

« – Gèè, wëibu nî. Cinä gë todë-bë ?.

– Wënäü ? Gëu mä nyê géré tèèpaa mê kaa-nî ?
Gëu tè tââ pë ? É kënë wë gèè.

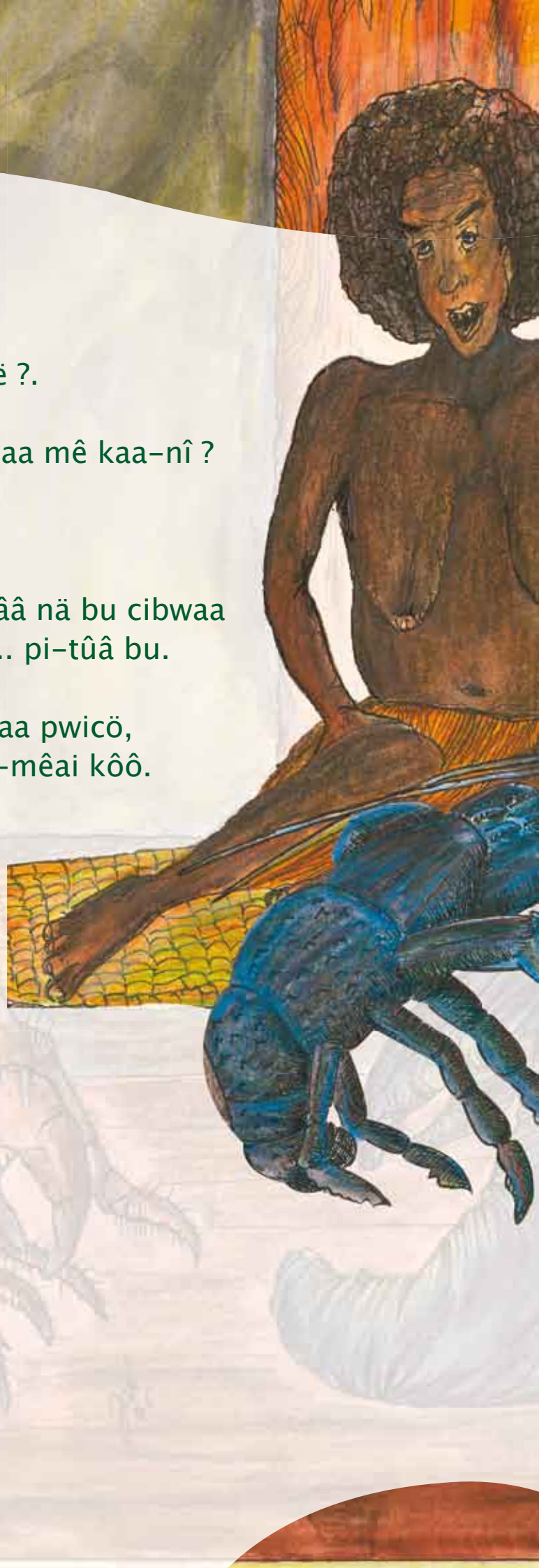
É inä baa kîrî wë umwâ mââ :

– Wë göö a töö-nû nä inä tôô mââ nä bu cibwaa
ûrî, baa cä caa tôô ilëri nä-pi ... pi-tûâ bu.

– Ah ! Wërë pwiri ... Gëu pi-tèèpaa pwicö,
go jè pwa gëri diri i pââ êrê pi-mêai kôô.

– Gë pi-mêai bu mwârâ co gèè,
ru caa pa pi-ilari.

– Cä caa nä tââ tëu pwi-bë !
Â-o tèèpaa tëu pââ pwinä
èpë. »

Ru nyê i kaa tupédu-a pi-béé-ru bèè-nî, â-nä pwa gèè nä é putëmû â é inä mââ :

« - Umwâ gonââ gë nyê pi-têrê dërê pwi béé-gë, o cã caa mäinä pwinä èpë nä o tèèpaa tä-gë. O ticè ârâbwéé gë, nââ nä pai wâro gë, gë-o mââ mûrâ pââ ârâbwéé kè pèrê tèpé.

- Pärä ji nââ goo gë co göö pûrû a töö nû, o nyê âji ticè ârâbwéé gë, â o pwacoowé nä gë pädari cè ârâbwéé nä o pâri gë. Gë o cipaci-rî nê tärä nä gë bu è-gë. »

Ê kaa pwiri, tiaa goo näbë nî, nä wë umwâ nä-é
pä rä näu cärü nä pwiri tù ticè nä. Nä pëerë nä é tââ
nä pwiri pwèèë, nä-pwiri èbwe â nä pwiri éla.

Géé nä töötù bèè-pwiri, é nyê dau kamû, â é pi-
cärü. Â-co caapwi pwära tööu nä-o mââ-nä-mä é
cööbé géé nä i pwiri tù.

Pwa nââ goo wë göö a-töö-nû, jè mä nyê po côô-ê
co nââ nê, banââ pwaa nä é nîmî-rî mââ nä-é nââ-
pwënë-rî pai ticè ârâbwéé kêê nââ nî-boo nä-ûrû pwêê
kêê é-ôpë nââ nä pwêê kârä atü.

Les aires coutumières de Nouvelle-Calédonie

mières et les langues elle-Calédonie

